

Wapień Bolechowice

[Minimonografie polskich kamieni budowlanych]

WBolechowicach koło Kielc czynny jest jeden z najstarszych kamieniołomów wapieni dewońskich. Mamy informacje o wyrobach z tej powszechnie znanej, dekoracyjnej skały, które pochodzą z przełomu XVI i XVII wieku.

Gruboławicowy organogeniczny wapień środkowodewoński z Bolechowic ma barwę jasnobrunatną do ciemnobrunatnej, prawie czekoladowej, niekiedy z odcieniem fioletowym. Możemy także dostrzec czerwone, plamiste „chmurki” oraz kontrastujące ze skałą żyły białego i różowego kalcytu. Zwracają uwagę bardzo liczne skamieniałości, a wśród nich kuliste (bulaste) wielopowłokowe *Stromatopora* sp. i robaczko-kawate gałązki *Amphipora* sp. W mniejszych ilościach spotyka się białe gruboskorupowe małże *Megalodon* sp., ślimaki *Lexonema* sp. i korale z rodzaju *Tetracoralla* sp.

Gruboławicowy wapień z Bolechowic posiada wysokie walory dekoracyjne i znaczną wytrzymałość mechaniczną. Wykazuje stosunkowo dużą jednorodność strukturalną i kolorystyczną. Poszczególne odmiany różnią się odcieniami barwy brązowej i czerwonej, intensywnością użycia kalcytowego, zróżnicowaniem rodzaju i liczby szczątków organizmów, które ożywiają strukturę i barwę polerowanych płyt. Pewne zróżnicowanie w tym zakresie wykazują poszczególne ławice w złożu. Bolechowice są chyba najbardziej znaną odmianą eksploatowanych (głównie w przeszłości) wapieni dewońskich regionu świętokrzyskiego. Ich niepełna lista to: Szewce, Ołowianka, Zelejowa, Słopiec, Łabędziów, Skrzelczyce, Zawada, Suków-Babie, Suków-Borki, Osiny, Radomice, Wymysłów, Komorniki i Grocholice.

Kompleks złożowy tworzą stromo zapadające (40-50 st. ku SW) ławice wapienia grubości 0,6 do 2,6 m, sporadycznie ok. 5 m. Zasoby złoża udokumentowane w 1972 roku przez M. Kruczałową wy-

nosiły na koniec 1992 roku 3737 tys. t. Powierzchnia złoża obejmuje 5,02 ha, średnia miąższość 33 m, średnia grubość nadkładu 0,9 m. Wskaźnik bloczności górniczej przekracza 20%. Utrudnieniem przy eksploatacji jest znaczne pochylenie warstw.

Dawny kamieniołom w Bolechowicach na stoku Czerwonej Góry na starej fotografii

Wapień z Bolechowic jest łatwy w obróbce, doskonale się poleruje. Zastosowany na zewnątrz w naszym klimacie traci połer. Jest więc stosowany na okładziny wewnętrzne pionowe i poziome.

Niewiele mamy wiadomości o eksploatacji kamieniołomu w Bolechowicach od XVI wieku do roku 1852. Płyty zmontowane na ścianach katedry kieleckiej nie no-

szą śladów zniszczenia. W dobrym stanie znajduje się również ołtarz z wapieni bolechowickich wykonany około roku 1625 dla kościoła na Karczówce w Kielcach. Od roku 1876, czyli od założenia Przedsiębiorstwa Kopalń Marmurów Kieleckich kamieniołom jest eksploatowany prawie

nieustannie do dziś. Od drugiej połowy XIX wieku, a także przez pewien czas po II wojnie światowej (do roku 1949) wydobywanie prowadzono nie w głównym wyrobisku, lecz w mniejszych łomach na wschodnich zboczach Czerwonej Góry. Łomy te zarośnięte lasem praktycznie nie istnieją, gdyż zostały zniszczone podczas budowy drogi Kraków – Warszawa. Pewne załamanie produkcji nastąpiło w początkach lat trzydziestych ub. wieku, a w czasie II wojny światowej kamieniołom był

praktycznie martwy. W roku 1949 zakład został upaństwowiony. W sąsiedztwie wyrobiska wybudowano zakład przeróbczy, uruchomiony w roku 1976. Hala produkcyjna została jednak wykonana wadliwie, dziś nadaje się tylko do rozbiórki.

W lipcu 2007 roku Przedsiębiorstwo Kamienia Budowlanego „Bolechowice” sp. z o.o. kupiło kamieniołom i zamierza prowadzić eksploatację pod kątem pozyskania bloków do produkcji słabów, a także wykorzystać surowiec skalny do produkcji kruszywa drogowego.

Kilka wieków eksploatacji „Bolechowic” spowodowało, że kamień ten jest w Polsce powszechnie znany i rozpoznawany. Komponuje się idealnie z opisanym w poprzednim numerze „nK” wapieniem „Morawicą”.

Można zaryzykować tezę, że w Polsce nie ma takiego województwa ani takiej diecezji, gdzie nie byłoby co najmniej kilku przykładów zastosowania „Bolechowic” w architekturze.

Kontakt: Przedsiębiorstwo Kamienia Budowlanego „Bolechowice” sp. z o.o., 39-300 Mielec, ul. Moniuszki 12a, tel. (41) 357 22 75 i (41) 315 10 17. ■

Henryk Walendowski

Własności fizyczno-mechaniczne (złoże Bolechowice – wg danych udostępni-onych przez PKB Bolechowice sp. z o.o.)

1. Gęstość pozorna [g/cm³] 2,69
2. Nasiąkliwość wodą [% wag.]
- zwykła 0,14
- po gotowaniu 0,22
3. Wytrzymałość na ściskanie (Mpa)
- w stanie powietrzno-suchym 138
- w stanie nasycenia wodą 130
- po 25 cyklach zamrażania 127
4. Ścieralność na tarczy Boehmego [cm] 0,38
5. Mrozoodporność [25 cykli]
- wg straty masy bez zmian
- wg straty wytrzymałości na ściskanie bez zmian